

Александър Македонски
Директоръ на Държавната печатница

БЪЛГАРСКАТА КНИГА И КНИГОПЕЧАТАНЕ

Най-силното сръдство за националното себесъзнание и развитие на българитѣ и за създаване на славянска духовна култура е изнамирането на славяно-българската азбука отъ Кирилъ и Методи Солунски.

Преди тѣхъ българитѣ пишеха съ черти и рѣзки, но тѣ не били пълна азбука за изразяване на посложна и свързана мисль.

Цѣлата българска култура, държавенъ, общественъ и църковенъ животъ сж били подъ византийското влияние и зависимостъ. Всички книжа сж били писани не само съ грѣцки букви, но и на грѣцки езикъ. За държавна и църковна самостоятелностъ и съществуване на българщина, трѣбваше българска книжнина.

Затуй, изнамирането на славяно-българската азбука и създаването на славянска писменностъ е най-великото събитие презъ IX вѣкъ. Съ невъображаемъ взторгъ и любовъ Кирилъ и Методи и тѣхнитѣ ученици преведоха и разпространиха въ всички славянски страни познатитѣ тогава книги, направиха България изворъ на книжнина и просвѣта, създадоха „Златния вѣкъ на българската книжнина“. Но следъ Симеона Велики настѣпватъ лоши времена неблагоприятни за книжнина и, макаръ че царъ Самуилъ и сръдъ войнитѣ не забрави книгата и църквата, които сж служили като стѣпка на българитѣ и основа на българската независимостъ — Преславъ угасна — остана само Охридъ.

Презъ второто, Търновското царство, всички духовни сили били заети съ укрепването и уредбата на възобновеното царство, та време и интересъ за книжнина не оставало. Но примѣрътъ на Бориса и Симеона е вдъхновявалъ и търновскитѣ царе. Иванъ Александъръ успѣва да издигне Търново до значението на Преславъ, открива училища, събира учени и книжовници. Но за кратко. Следъ падането на Търново, на чиито окопи остана последенъ, последното българско духовно свѣтило Ефтимий, се тури край и на българската книжнина.

Благодарение създадената дотогава българска култура, България дори два

вѣка следъ падането ѝ подъ турцитѣ била културно огнище. Русия зае не само книги, но и духовни водители и книжовници, а Сърбия и Босна се спасиха отъ латинизация благодарение на българската книга.

Но българитѣ, които създадоха безсмъртна, широка по значение и област славянска книжнина, не успѣха да изградятъ трайна политическа държава, обединяваща всички българи. Подъ робство, политическо и духовно, българската книга се погубва, а заедно съ нея загубва се и името българинъ. Но каточели за края, сждбата запазила, „изпитъ, нервнъ, кавгаливъ монахъ“ Хилендарския манастиръ, Паисий, който въ 1762 г. написа „История Славянобългарская“ и подклади загасналия български огнь.

Ржкомъ преписвана, скришомъ разнасяна тя обиколи всичко българско и пробуди жаждата за българско четмо. Но мжчно се е задоволявала тази жажда, защото преписването е било трудно и бавно. Явила се нужда отъ печатно четмо. И само петдесетъ години следъ първата новобългарска ржкописна книга се появила първата българска печатна книга, на простъ разбранъ български езикъ. Въ 1806 г. Софроний Врачански отпечатилъ въ Ромъния своята книга „Кирияко дромионъ“ позната на всички подъ името „Софрони“. Следъ него отъ година на година броя на български печатни книги растѣлъ бърже и до Освобождението, само за 72 години били отпечатани 1,895 книги.

Борбитѣ за народно училище, черковна самостоятелностъ и политическа независимостъ, засилили нуждата отъ печатния учебникъ, книга, вестникъ и списание, и наложили откриването на български печатници въ България и чужбина. Въ Цариградъ се съсръдоточва книжнината и книгопечатането въ връзка съ черковната самостоятелностъ; въ Букурещъ — бунтовническа книжовна и печатна дейностъ, а въ Виена, Русе и Бѣлградъ — просвѣтната деятелностъ.

Както българската книжнина до Освобождението ни, така и книгопечатането